

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

Osiřelá díla a díla nedostupná na trhu a novela autorského zákona

Zdeněk Matušík
Národní knihovna České republiky

Problematika osiřelých děl

- **problém aktualizován v průběhu vytváření digitálních knihoven**
- Doporučení Komise 2006/585/ES ze dne 24. srpna 2006 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchovávání digitálních záznamů
- **i2010: Digital Libraries - High Level Expert Group – Copyright Subgroup**
 - Final Report on Digital Preservation, Orphan Works, and Out-of-Print Works (4. 6. 2008)
- politická priorita Evropské komise
 - viditelnost Evropy v globálním měřítku => Europeana
<http://www.europeana.eu/>
 - Doporučení EK ze dne 27.10.2011 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchovávání digitálních záznamů K(2011) 7579

Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o některých povolených způsobech užití osiřelých děl 1

- předložen 24. 5. 2011
- definice osiřelého díla
 - není-li nositel práv k dílu určen, nebo i když je určen, není nalezen po důsledném vyhledávání nositele práv
- předmět (velmi úzký)
 - Tato směrnice se vztahuje na díla poprvé vydaná nebo vysílaná v jednom z členských států, a to na:
 - 1) díla vydaná v podobě knih, odborných časopisů, novin, časopisů nebo jiných **písemností**, která jsou obsažena **ve sbírkách veřejně přístupných knihoven, vzdělávacích zařízení, muzeí nebo archivů**, nebo
 - 2) **kinematografická či audiovizuální** díla obsažená ve sbírkách **institucí pečujících o filmové dědictví**, nebo
 - 3) **kinematografická, zvuková nebo audiovizuální** díla vyrobená **veřejnoprávními vysílacími organizacemi** před 31. prosincem **2002** obsažená v jejich archivech.
 - *z hlediska AKM*: nevztahuje se na díla nevydaná a zejména fotografie

Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o některých povolených způsobech užití osiřelých děl

2

- **pečlivé šetření (diligent search)**
 - v členském státu, kde dílo bylo vydáno po prvé
 - konkrétní pravidla podle podmínek konkrétního státu
 - záznam o šetření uchovat ve veřejně přístupné databázi
 - vzájemné uznávání statusu osiřelého díla
- **užití (čl. 6)**
 - zpřístupněním osiřelého díla sdělováním prostřednictvím webu
 - rozmnožováním pro účely digitalizace, zpřístupnění, indexace, katalogizace, ochranu nebo restaurování.
 - výlučně ve veřejném zájmu, zejména pro ochranu, restaurování a poskytování kulturního a vzdělávacího přístupu k dílům obsaženým v jejich sbírkách.
 - možnost PPP – partnerství se soukromým sektorem
 - vést záznamy o důsledném vyhledávání a veřejně přístupné záznamy o užití
 - **otázka, zda na základě zákonné licence, nebo (smluvní) rozšířené kolektivní licence**
- **užití (čl. 7)**
 - „k jiným účelům“ než v čl. 6
 - odměna (uchovává se alespoň po dobu 5 let)
- ***v původním návrhu značný prostor pro konkrétní řešení v rámci jednotlivých států***

Připomínky k návrhu

- protikladné hlasy – předmětem diskuse nejvíce
 - zařazení/vyloučení **fotografií**, zvukových záznamů (nejde jen o populární hudbu)
 - omezení na **díla vydaná** / zahrnutí i děl nevydaných (kde nejsou omezení daná jinými oprávněnými hledisky)
- pozice ČR připravená Odborem autorského práva MK (červenec, říjen)
 - rovněž vyjádření Národní knihovny ČR a SKIP
- EBLIDA – srpen
- „polské předsednictví“
 - modifikace – říjen
 - jednání EBLIDA/EGIL ve Varšavě
 - reálně se jedná o původním návrhu

Řešení užití osiřelých děl

1. - mimo EU

- **KANADA** : během 20 let – **249 licencí**
- **JAPONSKO** : možnost od r. 1970 – **Od roku 1972 – 82 licencí**
 - Od roku 2010 nová pravidla (inzeráty s oznámením o žádosti) – 3 inzeráty
- **Norsko** (EHP) – Bokhylla (Knižní police)
 - knihy ze závěru 18., 19. a 20. století
 - teritoriální omezení přístupu
 - odměna cca Kč 1,80 za stránku (19. a 20. století) – 2009 => cca 11 mln Kč

Řešení užití osiřelých děl

2. – ve státech EU

- **Maďarsko** – novela AZ 2008 + ceník 2009
 - díla + výkony umělců
 - teritoriální a časové omezení
 - bez omezení na veřejné instituce
 - cenové zvýhodnění neziskového účelů užití
 - od května 2009 dvě větší žádosti
 - od Národního audiovizuálního archivu (370 děl)
 - od knihovny Parlamentu (asi 1000 děl)
 - pravděpodobně uspokojeno 16 žádostí
- **Spojené království** – vypuštění ustanovení o osiřelých dílech z návrhu zákona o digitální ekonomice (2010)

Světová organizace duševního vlastnictví

WIPO – <http://www.wipo.org>

- Stálý výbor pro autorská práva a práva související (SSCR)
 - 23. zasedání 22. 11. – 2. 12. 2011
 - výjimky a omezení práva autorského ve prospěch knihoven a archivů
 - IFLA, ICA, EIFL, Corporación Innovarte => Návrh na smlouvu o omezeních a výjimkách pro knihovny a archivy <http://www.ifla.org/en/node/5856>
 - protikladné názory, zejména na otázky rozsahu a obsahu oprávnění zhotovit kopie (ať pro digitální knihovnu, nebo pro elektronické dodání koncovému uživateli)
 - problémová stanoviska zástupce EK, západoevropských států (jak k problematice osiřelých děl, tak i kopií pro knihovny vůbec)
 - návrh přehledu stanovisek k omezením a výjimkám pro knihovny a archivy (Draft Compilation on Limitations and Exceptions for Libraries and Archives - 22. 11. 2011 <http://www.ifla.org/files/hq/topics/exceptions-limitations/documents/Compilation%20Libraries.pdf>) - stanovisko členských států do 29. 2 2012 (?)
 - výsledek lze nyní těžko určit

Díla, jež jsou komerčně nedostupná (out of commerce works – OCW)

- otázky nad produktivností osiřelých děl pro projekty hromadné digitalizace =>
- pozornost **díla, jež jsou komerčně nedostupná**
 - dříve out of print works (OPW)
- Memorandum o porozumění o klíčových zásadách digitalizace a zpřístupnění děl, jež jsou komerčně nedostupná
 - Brusel 20. 9. 2011
 - zástupci autorských a nakladatelských organizací, organizací kolektivních správců, AKM sektoru, za přítomnosti komisaře pro vnitřní obchod a služby
 - možnost dohody na národní úrovni podle konkrétních poměrů té které země
 - „malé“ x „velké“ jazyky => **malý x velký trh**
 - platnost dohod v přeshraničním kontextu (rozšířené kolektivní licence) – vyžaduje legislativní opatření na úrovni EU
 - **vždy za úhradu**

Doporučení EK ze dne 27.10.2011 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchování digitálních záznamů - 1

- CELEX 2011/711/EU
 - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:283:0039:0045:CS:PDF>
- **Digitalizace a dostupnost volných děl on-line**
 - zlepšit přístup k digitalizovanému kulturnímu materiálu, který patří mezi volná díla, a jeho využívání:
 - ... **aby tato volná díla zůstala po digitalizaci veřejně dostupná,**
 - co nejširší přístup k digitalizovaným volným dílům a rovněž co nejširší **opětovné využívání (re-use) těchto děl pro nekomerční i komerční účely,**
 - **omezení používání rušivých vodoznaků ...**

Doporučení EK ze dne 27.10.2011 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchovávání digitálních záznamů - 2

- **Digitalizace a dostupnost autorským právem chráněného materiálu on-line**
 - zlepšit podmínky pro digitalizaci a dostupnost autorským právem chráněného materiálu on-line:
 - implementovat ustanovení (budoucí) **směrnice o osiřelých dílech**,
 - vytvořit právní rámec na podporu mechanismů udílení licencí pro rozsáhlou **digitalizaci a přeshraniční přístupnost děl, která jsou komerčně nedostupná**,
 - dostupnost **databází informací o autorských právech** propojených na evropské úrovni, jako např. **ARROW**
<http://www.arrow-net.eu/>

Doporučení EK ze dne 27.10.2011 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchovávání digitálních záznamů - 3

- **Uchovávání digitálních záznamů**
 - **právně zakotvit výslovné a jasné ustanovení umožňující vícenásobné rozmnožování a migraci digitalizovaného kulturního materiálu** prováděné veřejnými institucemi pro účely uchovávání a při plném respektování právních předpisů Evropské unie a mezinárodních právních předpisů o právech duševního vlastnictví
 - zajistit **ukládání materiálu vytvořeného v digitálním formátu s cílem zaručit jeho dlouhodobé uchovávání...**
 - zajistit, aby nositelé práv dodávali díla knihovnám uchovávajícím povinné rozmnoženiny **bez technických ochranných opatření** .. při plném respektování právních předpisů Evropské unie a mezinárodních právních předpisů o právech duševního vlastnictví
 - přijmout právní úpravu pro **umožnění přenosu digitálních povinných rozmnoženin z jedné oprávněné knihovny do jiných oprávněných knihoven**
 - umožnit uchovávání webového obsahu technikami jako např. **web harvesting**, a to při plném respektování právních předpisů Evropské unie a mezinárodních právních předpisů o právech duševního vlastnictví,

Elektronické knihy

- Prakticky vždy jde o sdělování
 - nyní reálně jen na základě konkrétní licence s nositelem práv
- „e-lending“ v rámci zákonné licence?
 - dosud jen ve Spojeném království
 - **Digital Economy Act 2010** – Section 43 Public Lending Right
 - e-kniha – dílo odlišné od zvukové knihy, zaznamenané v elektronické podobě a sestávající hlavně z psaných nebo mluvených slov nebo nepohyblivých obrazů (nebo z jakékoli jejich kombinace)
 - „půjčený“ – nezahrnuje být sdělen prostřednictvím elektronického přenosu do jiného místa než knihovních prostor
 - „výpůjčka“ a „vypůjčený“ je třeba chápat obdobně
 - [veřejná knihovna je oprávněna] v rámci transakce výpůjčky zhotovit kopii nebo vydat exemplář zvukové knihy nebo e-knihy
- *podnět pro řešení v novele autorského zákona*

Shrnutí – výhledy pro řešení potřeb AKM(Vzdělání) v autorském zákoně

- není reálné počítat se zákonnými licencemi na užití digitálních kopií (nejspíš ani u osiřelých děl – kromě dílčí otázky sdílení povinných výtisků – *může být řešeno mimo AZ*)
- směrnice o užití osiřelých děl užitečná, ale v předpokládané podobě nemůže být průlomová
- perspektivní řešení – rozšířené kolektivní licence o užití děl, jež jsou komerčně nedostupná
- v každém případě, ať přece jen zákonná licence nebo rozšířená kolektivní licence – za úhradu...
- e-lending
- smlouva WIPO o omezeních a výjimkách pro knihovny a archivy
 - z hlediska stavu úpravy v ČR stěží umožní rozšířit oprávnění
 - byť USA – hlasy pro oprávnění zpřístupňovat archivní dokumenty

Děkuji za pozornost

Zdeněk Matušík

zdenek.matusik@nkp.cz